

Svårt stoppa hivepidemin i Indien

Förnekelse och korrupktion

Heera Pardesi, 42 år med sonen Munna, 14 år
vilar i deras hem i staden Nashik i Indien.
Båda är hivpositiva och nu nära att utveckla
aids. Heera fick sjukdomen av sin man som
hade besökt prostituerade.

Hiv är en epidemi som de flesta inte pratar högt om i Indien. Det är landets sociala stigma. Antalet smittade varierar beroende på vem man frågar. Det största vapnet i bekämpningen av sjukdomen är utbildning av världens snart folkrikaste nation.

TEXT: JOHAN AUGUSTIN FOTO: JONAS GRATZER

Hans svarta solglasögon täcker ögonen. Bakom plastbågarna visar Munna upp sina ögon där höger öga visar en svag brun nyans och vänster är som en grumlig glaskula. Munna är 14 år, men med sina 28 kilon ser han ut som en 8-åring som stannat i växten. Han föddes med hiv och började äta arvtabletter, antiretrovirala läkemedel, för två år sedan för att förhindra att de vita blodkropparna skulle minska ytterligare i hans blod. Samtidigt som han började äta tabletterna blev hans syn sämre, och i dag är han nästan blind på båda ögonen.

MUNNA BOR I NASHIK som ligger fyra timmars bilresa inåt landet från Mumbai. Han är en av Nashiks cirka 18 000 dokumenterade hivpositiva. En procent av befolkningen bär på viruset i en stad lika stor som Stockholm.

Hans mamma, Heera, fick sjukdomen av sin man som hade besökt prostituerade och som senare dog i aids. Hennes magra ansikte är ihopsjunket och koftan hänger som ett skycke på överkroppen, där skulderbladen skjuter ut och avslöjar hennes vikt på 35 kilo - trots att hon försöker dölja det genom flera lager kläder. Heera berättar att hon förr vägde dubbelt så mycket och trots sin dagliga dos av tabletter har hon inget hopp för sig själv.

- Jag kommer dö, men vad händer med min son då? undrar hon och vänder bort blicken när tårarna tränger fram.

Hon berättar att medicinerna inte är tillräckliga, men de har inte råd med de bästa märkena som finns på marknaden. En ögonoperation till sin son för motsvarande 50 000 kronor är en dröm och inget mer.

- Doktorerna och regeringen tänker bara på vem som kan betala mest för de dyraste medicinerna, fortsätter Heera, och tittar mot korkarna från tomma whisky-flaskor som ligger utspridda över golvet.

Hennes pappa, som också bor i det trånga plåtskjulet familjen kallar sitt hem, arbetar med att stryka folks kläder. Större

Munna är 14 år och väger 28 kilo. Han var hivsmittad redan vid födseln. Arvtabletterna har sänkt hans förmåga att se, och i dag är han nästan blind på båda ögonen.

delen av lönen går till hans alkoholmissbruk. Ingen av grannarna känner till att hiv har satt sitt oåterkalleliga avtryck här.

- Då hade vi blivit utstötta från gemenskapen, säger Heera och tittar på Munna när han tar fram sin keyboard i plast, och spelar landets nationalsång felfritt på tangenterna.

INGEN AV GRANNARNA KÄNNER TILL ATT HIV HAR SATT SITT OÅTERKALLELIGA AVTRYCK HÄR. - DÅ HADE VI BLIVIT UTSTÖTTA FRÅN GEMENSKAPEN, SÄGER HEERA.

Ingen vet hur många indier som är hivpositiva. Regeringen hävdar att det rör sig om mellan två och tre miljoner smittade, medan läkare och hjälporganisationer säger att det rör sig om en epidemi med tio gånger så många smittade.

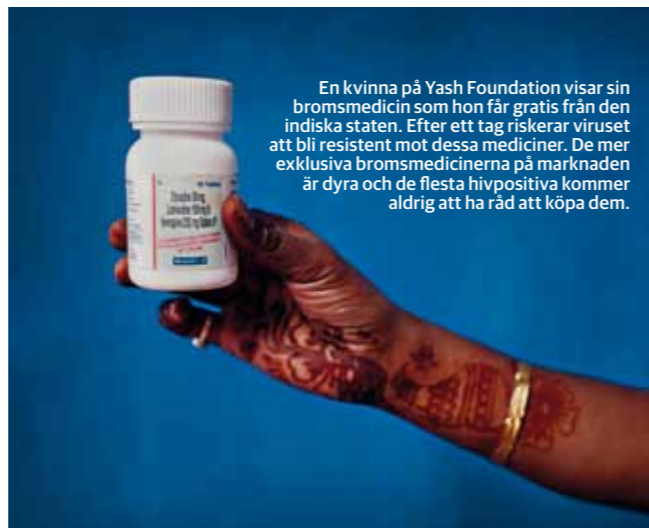
Sex mellan prostituerade och lastbilschaufförer har länge ansetts vara en av de största anledningarna till den snabba ökningen av hiv i landet.

STANKEN PÅ SOPTIPPEN utanför Nashik är enorm. Moln av flugor svärmar över de berg av sopor, som i väntan på att återvinnas förmultnar i den stekande solen. Här arbetar ett 20-tal kvinnor i trasiga

Vid en soptipp i staden Nashik delar sjuksköterskan Surekha Khairnar ut gratis mediciner och kondomer till de kvinnor som försörjer sig av vad de kan hitta bland soporna. Många av kvinnorna säljer även sina kroppar till lastbilschaufförerna som dagligen dumpar avfall vid tippen.

En kvinna på Yash Foundation visar sin bromsmedicin som hon får gratis från den indiska staten. Efter ett tag riskerar viruset att bli resistent mot dessa mediciner. De mer exklusiva bromsmedicinerna på marknaden är dyra och de flesta hivpositiva kommer aldrig att ha råd att köpa dem.

"VISSA AV OSS ANVÄNDER KONDOM, ANDRA KÄNNER INTE ENS TILL ATT DE BORDE ANVÄNDA DET."

ANONYM LASTBILSCHAUFFÖR

kläder, med smutsiga ansikten. Varje morgon dumpar sopbilarna sina laster med Nashiks avfall, som kvinnorna sedan sorterar i olika avdelningar för återvinning.

Durga är 26 år och de senaste tolv åren har soptippen varit hennes arbetsplats. Hon tjänar tio kronor om dagen, och hälften av lönen försvinner i resekostnader för att ta sig till och från hemmet några mil bort.

Med två barn att försörja måste hon ta "extrajobb", som hon kallar det. Så är det för många av kvinnorna här. På dagarna sophantering. Men på kvällarna, i skydd av mörkret, tar en annan slags aktivitet vid.

- Vi kan tjäna lika mycket pengar till per dag på vårt extrajobb, säger Durga kort.

ISKUGGAN AV sina enorma lastbilar på den dammiga parkeringen ett stycke bort står några unga män och dricker te. De kommer från delstaten Uttar Pradesh i norra delen av landet och är ofta ute på vägarna flera månader i rad.

Sex är ett ämne som man inte gärna pratar öppet om i Indien, men en av förarna berättar att trots att de har sina fruar i Uttar Pradesh så faller de ibland för sina "luster".

- Vi lever ett stressigt liv, vi har tajta

scheman att följa och då är det lätt att det blir sex med sådana här kvinnor längs med vägen ibland, berättar han.

På frågan om de använder kondom blir svaret:

- Vissa av oss använder kondom, andra känner inte ens till att de borde använda det.

FÖRUTOM DET SOCIALA stigma som många hivpositiva i landet upplever försvåras deras situation av att Indien är ett av världens mest korrupta länder. Enligt en av Nashiks ledande läkare på hiv/aids, Bhooshan G. Surjuse, hade de pengar som försvinner i hanteringen i stället kunnat användas till att begränsa spridningen.

- I Sverige jobbar ni för att ni får betalt för det. I Indien tänker människor: hur mycket pengar kan jag möjligtvis pressa ut från jobbet?

Han berättar att landets regering har spelat en stor roll för att upprätta centrum där personer kan testas och få kostnadsfria arvmediciner, men problemet ligger i att det saknas utbildad personal.

- Korruption är ett faktum i Indien. Jag brukar säga till läkare och hjälporganisationer som vill hejda hiv att de ska börja med att hjälpa patienten och sedan titta på orsaken bakom sjukdomen.

Att gå och testa sig är ovanligt.

- Jag var på 32 bröllop förra året - inte ett enda par hade gjort ett hiv-test, avslutar Bhooshan G. Surjuse.

"JAG VAR PÅ 32 BRÖLLOP FÖRRA ÅRET - INTE ETT ENDA PAR HADE GJORT ETT HIVTEST."

BHOOSHAN G. SURJUSE, LÄKARE

PÅ MUREN UTANFÖR College of Social Work står det "Fight AIDS - Not People with AIDS". Bokstäverna är i starka färger och mönster. Här har utbildning blivit ett lyckat koncept i kriget mot hiv. Det är hjälporganisationen *Yash Foundation* som tillsammans med studenterna i socialt arbete vill sprida budskapet genom att måla allmänna murar och väggar i Nashik med antiaidslogans.

I skolans aula har 60 studenter samlats. De blivande socialarbetarna har en "adda" - en öppen diskussion om det växande antalet immigranter till Nashik som sprider viruset. De diskuterar allt från värnandet av indiska traditioner, som innebär att en man och en kvinna inte har sex före äktenskapet, till användandet av kondom.

Trots att studenterna i framtiden ska lära ut att kondomer hindrar spridningen av hiv finns inga automater med preventivmedel uppsatta på skolans område. Det skulle kunna få studenterna att tro att det är okej med sex före äktenskapet, menar skolans lärare. När eleverna får frågan om de tror mer på kondom än på avhållsamhet räcker majoriteten upp sina händer och deklarerar att de hellre använder gummi.

"... FÖRÄLDRARNA ACCEPTERAR BARA SJUKDOMEN OM VIRUSET ÖVERFÖRTS VIA EN BLODTRANSFUSION ELLER FRÅN EN MOR TILL EN NYFÖDD - ALDRIG GENOM SEX."

ANONYM STUDENT

På frågan om eleverna stödjer den indiska traditionen med avhållsamhet, bryter ett skratt ut i aulan.

- Indien är ett traditionellt, men delat land, ler en av de manliga eleverna bakom sina glasögon, och fortsätter:

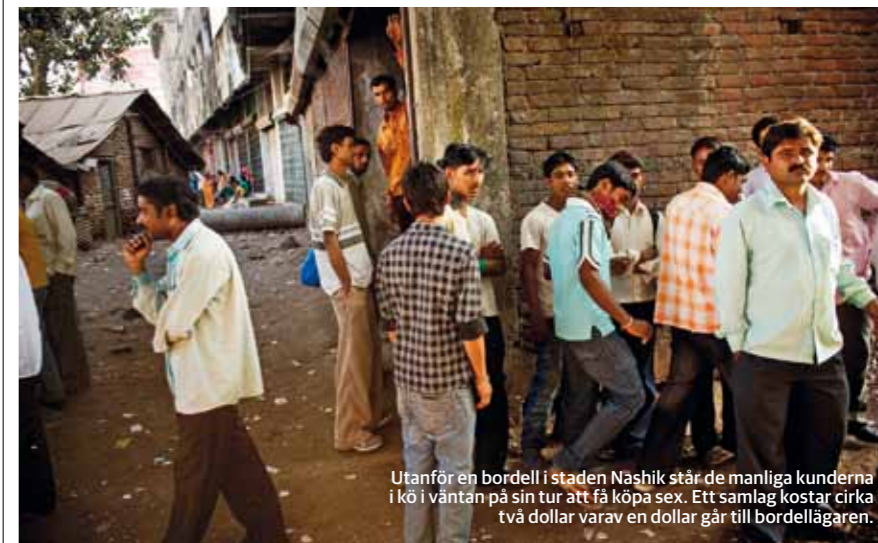
- Alla här inne känner någon som har hiv, men trots det kan våra föräldrar bara acceptera sjukdomen om viruset överförs via en blodtransfusion eller från en mor till en nyfödd - aldrig genom sex.

Jitu Patil, en av männen bakom *Yash Foundation*, instämmer. Sjukdomar som cancer och tuberkulos är accepterade i det indiska samhället, men inte hiv.

- Våra familjer accepterar inte dåligt uppförande, berättar Jitu och ger exempel på familjer där en medlem som fått hiv inte blir vidrörd av övriga familjemedlemmar, inte får samma mat, eller tillåtelse att sova i samma rum.

En bordellägare med sin dotter i knät utanför för sin bordell. Hon tar emot pengar av kunder och ser till att alla använder kondom. Men tjejerna som jobbar där säger att om de får mer pengar för att inte använda kondom är det många som godtar erbjudandet.

Utanför en bordell i staden Nashik står de manliga kunderna i kö i väntan på sin tur att få köpa sex. Ett samlag kostar cirka två dollar varav en dollar går till bordellägaren.

I ett red-light district i staden Nashik sitter en ung kvinnlig sexarbetare utanför en bordell och sminkar sig inför ännu en lång och krävande arbetsnatt. Hon säger att hon gör kontinuerliga hivtest var sjätte månad för att vara säkra på att hon inte är smittad.

Inne på en lökfabrik i Mumbai arbetar inhemska migrantarbetare med att skala lök. De kommer från Indiens fattigaste delstat Bihar. Vissa av männen åker hem till sin familj så sällan som en gång vartannat år. Migrantarbetarna tillhör de som, tillsammans med lastbilschaufförer och sexarbetare, befinner sig i den riskzonen för att smittas och sprida viruset vidare.

Indien spenderar ungefär fem procent av den totala hälsobudgeten på hiv/aids, men Jitu Patil frågar sig var de pengarna tar vägen.

Hivoffren får bara se en liten del av de pengarna. Det finns för mycket byråkrati och korruption och regeringen jobbar inte på gräsrotsnivå, säger han och fortsätter:

När det råder en missuppfattning att alla hiv-positiva kvinnor är prostituerade, och när alla pengar som satsas av regeringen försvinner på vägen, då är det bättre att vi hjälper dessa människor på egen hand.

Han berättar att *Yash Foundation* har tagit emot donationer av inhemska och utländska företag de senaste åtta åren, pengar som sedan har placerats i olika projekt i Nashik och Mumbai.

I Nashik är *red light*-distrikten utspridda över staden. Längs med vägen intill ett slumområde, där ett av dem lig-

"MÄNNEN FRÅGAR OSS OM VI VILL HA DUBBELT SÅ MYCKET PENGAR OM VI HAR SEX MED DEM UTAN KONDOM."

PROSTITUERAD KVINNA

ger, står en stor samling unga män med armarna i kors och stirrar alla i samma riktning. Några meter därifrån, inne på en gård omgärdad av rostade plåtväggar, sitter ett 50-tal unga kvinnor och applicerar rosa läppstift på munnarna och svart kajakal under ögonen.

Vänta på er tur, det är kösystem som gäller! uppmäntar en kvinna i 50-årsåldern de ivriga männen. Hon visar sig vara mamma Lataytai, kvinnan som sköter ruljansen på bordellen, och som snabbt sätter både sina flickor och de män som trilskas med dem på plats. Det hela på-

minner om ett uppdelat högstadiescisco där killarna väntar på att bjuda upp tjejerna till dansgolvet. Några flickor rättar till sina korta kjolar när de kommer ut från skjulen i bakgrunden, och männen i deras släptåg har halvöppna skjortor.

Vissa män kommer hit bara för att stirra på mina flickor, de jobbar på fabriker i närheten och står här och blänger, slänger mamma Lataytai ur sig.

På en träbänk sitter en bankman och räknar rupies, antecknar summan och lägger ner sedlarna i en plastpåse, för att senare under eftermiddagen sätta in dem på de nepalesiska och indiska flickornas bankkonton.

De prostituerade är officiellt mellan 20 och 40 år, men några ser ut att vara tonåringar. De kan ha ända upp till 50 kunder om dagen och tjänar 20 kronor per samlag, varav hälften går till mamma Lataytai som i sin tur måste muta polisen med en del av inkomsterna, eftersom prostitution är olagligt i Indien. Hon försäkrar att kunder som inte går med på att använda kondom blir utslängda från området.

Arbetslöshet och det faktum att flickorna skickar stora summor till sina familjer varje månad gör det svårt för många av dem att välja ett yrke där de skulle tjäna betydligt mindre pengar, förklarar mamma Lataytai.

Och trots att hjälporganisationer och den indiska regeringen delar ut gratis kondomer i slumområdena är ungefär en fjärdedel av de prostituerade i Nashik hivpositiva.

Männen frågar oss om vi vill ha dubbelt så mycket pengar om vi har sex med dem utan kondom. Det är svårt att säga nej ibland, viskar en av tjejerna som ser ut att vara i 18-årsåldern, när mamma Lataytai tittar åt ett annat håll.

De pengarna kan vi stoppa i våra egna fickor. □

HIV I MAHARASHTRA

De första fallen av hiv i Indien upptäcktes 1986 i den södra delstaten Tamil Nadu. De södra samt östra delstaterna har det största antalet hivpositiva. I Maharashtra, delstaten där Mumbai och Nashik ligger, bor cirka 100 miljoner invånare av landets totalt cirka 1,2 miljarder. Förekomsten av hiv hos testade personer vid kliniker i Maharashtra var 0,5 procent år 2007.

Av de prostituerade i delstaten har 24 procent hiv, vilket är den högsta siffran i landet. Bland missbrukare som injicerar är siffran 24 procent och bland homosexuella 12 procent.

Sexarbetare, missbrukare, lastbilschaufförer, immigranterbetare samt homosexuella löper upp till åtta gånger större risk att drabbas än den övriga befolkningen.

Numera sprids emellertid viruset snabbt även inom den heterosexuella befolkningen, där gifta kvinnor som tror sig leva i monogama äktenskap blir smittade. Trots att utdelning av kondomer till prostituerade har fått ner antalet smittade på sina håll, ökar antalet hiv-positiva i Indien som helhet. Mörkertalet anses vara stort då de flesta aldrig testar sig.

KRÖNIKA HENNING MANKELL

FÖRFATTARE OCH REGISSÖR VID TEATRO AVENIDA I MAPUTO

DEFINIERA DEMOKRATI

EN TÅGRESA MOT ETT INDISKT MÖRKRETS HJÄRTA

För en månad sedan gjorde jag en resa till Indien. Jag tillbringade tid i New Dehli och Jaipur. Avsikten med resan var dels att hålla en föreläsning till minnet av en skådespelare i en gatuteatergrupp som blev ihjälslagen av polis/arbetsgivare vid en konflikt för många år sedan. Den andra avsikten var att delta i den stora bokmässan i Jaipur.

Ingenting av detta är dock något jag ska skriva om här. Däremot de tankar jag gjorde mig under den nattliga tågresan från Jaipur till New Dehli. Det var som att resa uppför en mörk flod, precis som Josef Conrad beskriver det i sin bok, *Mörkrets Hjärta*, som egentligen bör betraktas som en "roman om en förbrytelse". Ty vad den boken de facto handlar om är det europeiska övergreppet mot den afrikanska kontinenten. Den koloniala våldtäkten.

Dom som läst boken vet vad jag menar: den lilla ångaren tar sig långsamt uppför den mörka floden. Då och då skymtar ljus på stränderna. Eldar, facklor, glimmande ögon.

På samma sätt var det under resan med tåget mot New Dehli. Det var som om det bodde människor ända uppe på banvallen. Tåget tycktes i långsamt tempo fara rakt igenom människors eländiga slumbostäder, mil efter mil, människor som hukade vid eldar, eller stirrade med trötta ögon mot oss som satt där bakom de smutsiga tågfenstren.

Jag gjorde mig många tankar den kvällen och natten. Framför allt tornade sig den stora frågan om demokratin möjligheter och begränsningar upp sig som en väldig mur. Och detta baserat på ett

mycket enkelt faktum: i dag ökar Indiens befolkning med ett netto av ungefär 50 barn i minuten. Tanken är så svindlande att man knappast orkar tänka hur många barn det blir per dygn i ökning av befolkningen. (Det blir 72 000 människor på ett dygn, för dom som inte själva vill räkna.)

I jämförelse, och statistiken är trovärdig, sker det en nettotillväxt i Kina i dag med ungefär 25 barn per minut. Vilket alltså berättar att den auktoritära regimen i Kina har bättre kontroll över den explosiva befolkningstillväxten som en dag inte längre går att kontrollera, vare sig i Indien eller Kina. (Populationerna i dag är inte lika stora. Indien omkring 1,2 miljarder, Kina omkring 1,3. Men skillnaderna motiverar inte de dramatiskt olika ökningstakterna.)

Att det är lättare med denna kontroll i en auktoritär regim är inget konstigt. Man kan lika lätt hindra folk från att födas som att döda dom som lever.

Men det ligger en frågare djupare begravd i detta: hur ska man kunna försvara den indiska demokratin om den visar sig inkapabel att förhålla sig till denna explosion av nya människor? Jag talade med många - främst intellektuella - i Indien om detta, och de flesta tycktes resignerat konstatera att även demokratin, hur mycket den än måste försvaras, har en klar begränsning.

Möjligen är det så att vi i dag, inte bara i Indien utan även i ett land som Sverige, behöver återvända till den avgörande uppgiften att definiera demokratin, se dess möjligheter och värna om att dess begränsningar blir så små som möjligt.

Demokratin stelnar och dör om den inte omformuleras, brukar man säga. Min resa

Indiens befolkning ökar med ett netto av 50 barn i minuten. "Hur ska man kunna försvara den indiska demokratin om den visar sig inkapabel att förhålla sig till denna explosion av nya människor?", frågar sig Henning Mankell.

den där natten mellan Jaipur och New Dehli bekräftade detta.

Om inte detta sker är risken stor att auktoritära modeller kommer att ta över från demokratiskt öppna samhällen.

Det är ett pris vi inte bör vara beredda att betala. Det vore att med öppna ögon fara rakt in i undergången.

Precis som i *Mörkrets Hjärta*, när målet är nått, och slutorden klingar ut: "The horror". The horror!" □